

Yuval Noah Harari

David Vandermeulen • Daniel Casanave



# Sapiens

Ilustrovaná história



Zrod ľudstva

1. diel



Yuval Noah Harari

David Vandermeulen • Daniel Casanave



# Sapiens

Ilustrovaná história

Zrod ľudstva

1. diel

Aktuell

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu, sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovať, spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov a ani inými metódami použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

### **Yuval Noah Harari: Sapiens, Ilustrovaná história**

Z anglického originálu *Sapiens, A Graphic History*, ktorý vydalo vydavateľstvo Jonathan Cape, an imprint of Vintage, part of the Penguin Random House.

Copyright © 2020 by Yuval Noah Harari

All rights reserved.  
Všetky práva vyhradené.

Translation © Zuzana Jánska 2022

Creation and co-writing: Yuval Noah Harari  
Adaptation and co-writing: David Vandermeulen  
Adaptation and illustration: Daniel Casanave  
Colors: Claire Champion  
Editor (Albin Michel): Martin Zeller  
Editing and rights (Sapienship Storytelling): Itzik Yahav, Naama Avital, Naama Wartenburg, Daniel Taylor  
Master text translation: Adriana Hunter  
Diversity consulting: Slava Greenberg  
Cover design: Harold Peiffer  
Cover illustrations: Daniel Casanave

Adapted under the coordination of Sapienship and Albin Michel Publishing (France) from *Sapiens: A Brief History of Humankind* by Yuval Noah Harari

Redakčne upravila: Magdalena Borovcová  
Sadzba a zalomenie: Aktuell

Tlač: FINIDR, s.r.o., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s.r.o., Bratislava,  
Slovenská republika  
Slovak edition © AKTUELL 2022

**ISBN 978-80-89873-50-0**

*Pre tých, ktorí vyhynuli, stratili sa, boli zabudnutí.  
Všetko, čo sa spája, musí sa raz aj rozpadnúť.*

— YUVAL NOAH HARARI

# Časová os histórie

## Pred koľkými rokmi

- 13,8 miliardami**      Objavuje sa hmota a energia. Začiatok fyziky.  
Formovanie atómov a molekúl. Začiatok chémie.
- 4,5 miliardami**      Vznik planéty Zem.
- 3,8 miliardami**      Vznik organizmov.  
Začiatok biológie.
- 6 miliónmi**      Posledná spoločná stará mama ľudí a šimpanzov.
- 2,5 miliónmi**      V Afrike sa vyvíjajú *ľudia*. Prvé kamenné nástroje.
- 2 miliónmi**      Ľudia sa rozširujú z Afriky do Eurázie.  
Vývoj rôznych ľudských druhov.
- 500 000**      V Európe a na Blízkom východe sa vyvíjajú neandertálc.
- 300 000**      Bežné používanie ohňa.  
V Afrike sa vyvíja *Homo sapiens*.
- 70 000**      Kognitívna revolúcia. Zrod rozprávania príbehov.  
Začiatok histórie. *Sapiens* sa rozširujú z Afriky.
- 50 000**      *Sapiens* sa usídľujú v Austrálii. Vyhynutie austrálskej veľkej fauny.
- 30 000**      Vyhynutie neandertálcov.  
*Homo sapiens* je jediný ľudský druh, ktorý preživa.
- 16 000**      *Sapiens* sa usídľujú v Amerike.  
Vyhynutie americkej veľkej fauny.



12 000	Poľnohospodárska revolúcia. Domestikácia rastlín a zvierat.
5 000	Prvé kráľovstvá, písma a peniaze. Polyteistické náboženstvá.
4 250	Prvé impérium – Akkadská ríša Sargona.
2 500	Vynález mincí – univerzálnych peňazí. Perzská ríša – univerzálne politické usporiadanie. Budhizmus v Indii – univerzálne učenie.
2 000	Ríša Han v Číne. Rímska ríša v Stredozemí. Kresťanstvo.
1 400	Islam.
500	Vedecká revolúcia. Ľudstvo priznáva svoju nevedomosť a začína získavať nevidanú moc. Európania dobývajú Ameriku a oceány. Celá planéta sa stáva jedinou historickou arénou. Vzostup kapitalizmu.
200	Priemyselná revolúcia. Rodinu a komunitu nahrádza štát a trh. Masívne vymieranie rastlín a živočíchov.
<b>Súčasnosť</b>	Ľudia prekračujú hranice planéty Zem. Jadrové zbrane ohrozujú prežitie ľudstva. Organizmy čoraz viac formuje skôr inteligentný dizajn než prírodný výber.
<b>Budúcnosť</b>	Inteligentný dizajn sa stane základným princípom života? Prvé neorganické formy života? Ľudia sa stanú bohmi?



Rebeli  
savany





PRÍBLIŽNE PRED 14 MILIARDAMI ROKOV,  
PRI VEĽKOM TRESKU,  
VZNIKLA HMOTA, ENERGIA, ČAS  
A PRIESTOR.

PRÍBEH TÝCHTO  
ZÁKLADNÝCH PRVKOV  
NAŠHO VESMÍRU SA  
NAZYVA FYZIKA.

PRIBLIŽNE 300 000 ROKOV PO ICH VZNIKU SA HMOTA A ENERGIA ZAČALI SPÁJAŤ DO ZLOŽITÝCH ŠTRUKTÚR, KTORÉ NAZÝVAME ATÓMY.

ATÓMY SA POTOM ĎALEJ SPÁJALI DO MOLEKÚL.

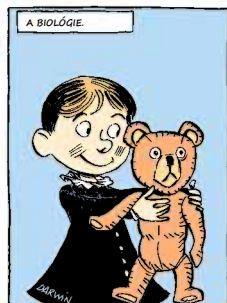
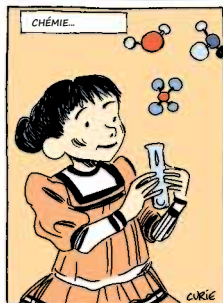
PRIBEH ATÓMOV, MOLEKÚL A ICH VZÁJOMNEJ INTERAKCIE SA NAZÝVA CHEMIA.

PRED TAKMER 4 MILIARDAMI ROKOV SA NA PLANÉTE ZNÁMEJ AKO ZEM SPOJILI URČITÉ MOLEKULY A VYTVORILI MIMORIADNE VEKÉ A ZLOŽITÉ ŠTRUKTÚRY, KTORÉ NAZÝVAME ORGANIZMY.

PRIBEH ORGANIZMOV SA NAZÝVA BIOLÓGIA.

A POTOM, PŘIBLIŽNE PRED 70 000 ROKMI, ZAČAL URČITÝ TYP ORGANIZMOV – ĽUDSKÉ BYTOSTI – VYTVÁRAŤ EŠTE PREPRACOVANEŠIE ŠTRUKTÚRY, KTORÉ SME NAZVALI KULTÚRY.

VÝVOJ ĽUDSKÝCH KULTÚR SA NAZÝVA HISTÓRIA.



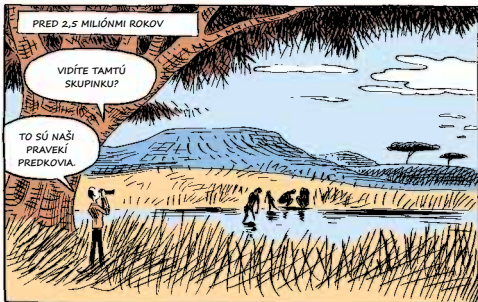
LUDSKÉ BYTOSTI EXISTOVALI DÁVNO PRED HISTÓRIOU. PRVÍ LUDIA SA VYVINULI PRIAMO TU, VO VÝCHODNEJ AFRIKE



PRED 2,5 MILIÓNNMI ROKOV

VIDÍTE TAMTÚ SKUPINKU?

TO SÚ NAŠI PRAVEKÍ PREDKOVIA.



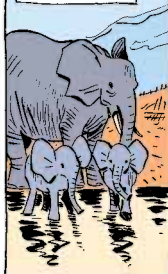
NIE JE VÁM ICH SPRÁVANIE AKÉSI Povedomé?



VELMI SA NELÍŠILI OD GORIL...



SLONOV...



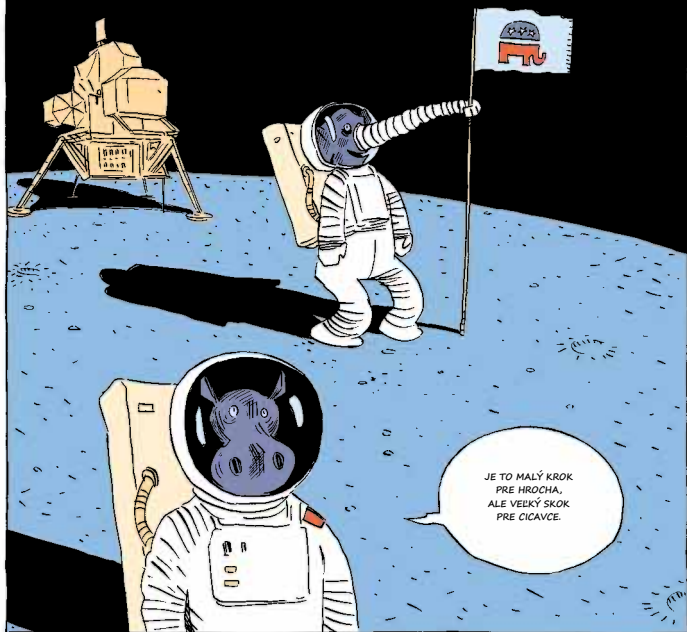
ČI VTÁKOV.



V SKUTOČNOSTI NEBOLO NA TÝCHTO PRVÝCH LUĎOCH NIČ ZVLÁŠTNE. BOLI TO BEŽNÉ ŽIVOČÍCHY, KTORÉ NEMALI NA SVOJE PROSTREDIE OVEĽA VÁČŠÍ VPLYV AKO PAVIANY, SVÄTOJÁNSKE MUŠKY ČI MEDÚZY. NIČ NENASVEDČOVALO TOMU, ŽE JEDNÉHO DŇA DOBYJÚ A ZMENIA CELÝ SVET...



TÁTO KNIHA VÁM VYSVETLÍ, PREČO SA VECI  
NEUDIALI TAKTO...



JE TO MALÝ KROK  
PRE HROCHA,  
ALE VEĽKÝ SKOK  
PRE CICAVICE.

O PRAVEKÝCH ĽUDČOCH TREBA VEDIET, ŽE NEPATRILI VŠETCI K TOMU ISTÉMU DRUHU.

DNES ĽUDIA NA CELOM SVETE MÔŽU VYZERAŤ RÔZNE A HOVORIŤ RÔZNymi JAZYKMI, ALE VŠETCI SME TEN ISTÝ DRUH – HOMO SAPIENS.



ČO JE PREKVAPIVÉ... NAPOKON, EXISTUJÚ RÔZNE DRUHY MRAVCOV, HADOV AJ MEDVEĐOV... TAK PREČO BY NEMOHLI BYŤ RÔZNE DRUHY ĽUDÍ?



V SKUTOČNOSTI BOLA NAŠA PLANÉTA ASI PRED 50 000 ROKMI DOMOVOM ASPOŇ ŠIESTICH RÔZNYCH DRUHOV ĽUDÍ. JEDEN OSTRÓV PODOBNÝ LILIPUTU OBYŤVAL TRPASLÍKOV...

ČERN, ČERN!

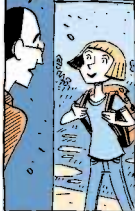
??

PREPÁČTE!  
NIEKTO ZVONÍ  
PRI DVERÁCH.



AHOJ, STRÝKO YUVAL!

ZOE! IDEŠ PRÁVE  
VČASÍ UKÁŽEM TI  
NIEČO.



HRA S KARTIČKAMI!

TO BUDE  
ZÁBAVA!  
ZAHRÁME SI?



ISTE, MÔŽEME!

LEN POČKAJ,  
BUDE SA TI TO  
PÁČIŤ!



## HOMO ERECTUS

Prezývka: človek vzpriamený

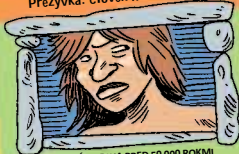


ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI  
Celá Ázia

- Bydlisko: -2 milióny až -50 000
- Kedy žil: [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10]
- Charakteristika: Najdlhšie žijúci ľudský druh
- Silná stránka: Prvý používal oheň a vyrábal lovecké zbrane... Státisíce rokov vyrábal tie isté zbrane
- Slabá stránka: [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10]

## HOMO NEANDERTHALSKÝ

Prezývka: človek neandertalský



ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI

- Bydlisko: Európa a západná Ázia
- Kedy žil: -400 000 až -30 000
- Charakteristika: Veľmi veľký mozog, veľmi svalnatý.
- Silná stránka: Odolný voči klíme počas doby ľadovej. Staral sa o svojich starých a nevládných
- Slabá stránka: Zlé vzťahy s inými skupinami? Obľúbený terč kreslených vtipov.

## HOMO LUZONENSIS

Prezývka: človek luzonský

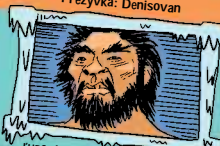


ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI

- Bydlisko: Luzon, Filipíny
- Kedy žil: -700 000 až -50 000
- Charakteristika: Nováčik, objavený len v roku 2019
- Silná stránka: Prispôbený životu v tropických pralesoch
- Slabá stránka: Takmer žiadne vzťahy s inými.

## HOMO DENISOVA

Prezývka: Denisovan



ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI

- Bydlisko: Sibír, východná Ázia
- Kedy žil: -300 000 až -50 000
- Charakteristika: Záhľadný človek. Pôvodne bol identifikovaný len na základe jedného skameneného prsta.
- Silná stránka: Veľmi spoločenský. Voľne sa krížil s ľuďmi Sapiens a neandertal.
- Slabá stránka: Strkal prsty do čudných miest.

## HOMO SAPIENS

Prezývka: človek rozumný



ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI

- Bydlisko: Všade, dokonca aj na Mesiaci
- Kedy žil: -300 000 až dodnes. Možno vytnime do roku 2100.
- Charakteristika: Myslí si, že je múdrejší ako všetci ostatní.
- Silná stránka: Vyniká vo výrobe nástrojov. Od zubných kefiek po medzikontinentálne jadrové rakety.
- Slabá stránka: Obrovské ego. Často rád verí nezmyslom.

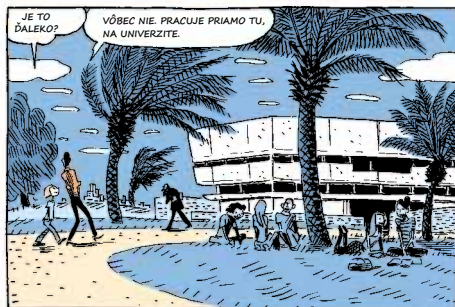
## HOMO FLORESIENSIS

Prezývka: človek floreský, „Hobbit“

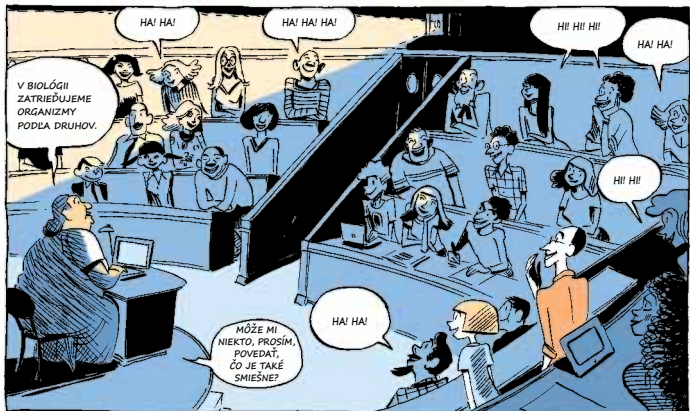


ĽUDSKÁ RODINA PRED 50 000 ROKMI

- Bydlisko: Ostrov Flores, Indonézia
- Kedy žil: -800 000 až -50 000
- Charakteristika: Trpasličí druh. Bol vysoký asi 1 meter a vážil 25 kg.
- Silná stránka: Na ostrove lovil trpasličie slony a obrovské jašterice.
- Slabá stránka: Domácky typ. Nikdy neopustil ostrov.









OCHI MYSLÍM, ŽE TO JE NESPRÁVNY OBRÁZOK!



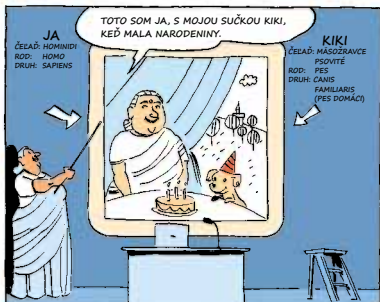
MYSELA SOM, ŽE SOM SI SÚBOR SKONTROLOVALA... NEMALI V ŇOM BYŤ FOTKY Z MOJEJ LETNEJ DOVOLENKY.

DOKELU! JE TO POMIEŠANÉ!



VLASTNE JE TO JEDNO. TÁTO FOTKA JE CELKOM UŽITOČNÁ.

LEN NIEČO NAPÍŠEM NA TABULU.



TOTO SOM JA, S MOJOU SUČKOU KIKI, KEĎ MALA NARODENINY.

JA  
ČEĽAD: HOMINIDI  
ROD: HOMO  
DRUH: SAPIENS

KIKI  
ČEĽAD: MASOZRAVCE  
PSOVITÉ  
ROD: PES  
DRUH: CANIS  
FAMILIARIS  
(PES DOMÁC)



KLASIFIKÁCIA ŽIVOČICHOV JE ZLOŽITÁ ZÁLEŽITOSŤ. OKREM DRUHŮ, RODU A ČEĽADE MUSITE BRAŤ DO ÚVAHY AJ PODČEĽAD, RAD, PODRAD, TRIEDU, KMEŇ... A OKREM TOHO MUSITE RIEŠIŤ HYBRIDIZÁCIU, PODDRUHY, MIKRODRUHY, PRSTENCOVÉ DRUHY...

A NEZABÚDajte NA MÁTUCE JAVY, AKO JE KONVERGENTNÁ EVOLÚCIA, MIMIKRY, PLEZIOMORFNE ZNÁKY... V PRÍPADE HOMO SAPIENS A CANIS FAMILIARIS JE ZREJMÉ, ŽE IDE O RÔZNE DRUHY, ALE ČO CANIS FAMILIARIS A CANIS LUPUS? KEĎŽE SA PSY A VLKY MÔŽU KRÍŽIŤ, NIEKTORI VEDCI ICH KLASIFIKUJÚ AKO ROVNAKÝ DRUH A NAZYVAJÚ PSA CANIS LUPUS FAMILIARIS. INÍ VEDCI S TÝM NESÚHLASIA A TVRDIA, ŽE SKUTOČNÝM KRITÉRIOM NA URČENIE HRANICE MEDZI PRIBLIŽNÝMI DRUHMI NIE JE KRÍŽENIE, ALE SKÔR STATISTIKA TOKU GENOV.



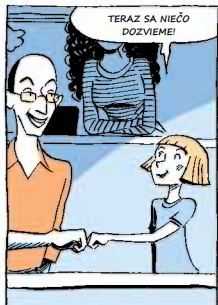
TO SOM CELKOM NEPOCHOPI-  
PILA. VEDA JE PRÍLIŠ KOM-  
PLIKOVANÁ...

TO ROZHODNE  
JEI AJ JA SOM  
SA STRATIL...



PREPÁČTE, PANI PROFESORKA, MOHLI BY STE TO TROCHU ZJEDNODUŠIŤ, ABY TOMU ROZUMEL AJ HISTORIK? POMOHO BY TO AJ ĎALŠÍM ĽUĎOM, NAPRIKLAD MOJEJ NETERI...

ACH, PREPÁČTE!  
CELKOM SOM NA VÁS DVOCH ZABUDLA.  
SAMOZREJME, POKUŠIM SA TO  
ZJEDNODUŠIŤ!



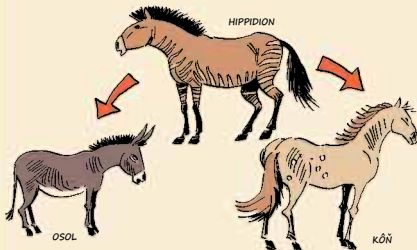
TERAZ SA NIEČO  
DOZVIEME!

TAKŽE, AKO SOM Povedala...  
OKREM TOHO, ŽE SME OBAJA  
CICAVCE, KAŽDÉMU JE JASNÉ,  
ŽE KIKI A JA NEMÁME VELA  
SPOLOČNÉHO.

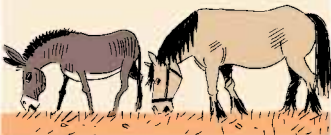
NIE SME TEN ISTÝ DRUH.  
NEPATRÍME DOKONCA ANI  
DO TEJ ISTÉJ ČELADE!



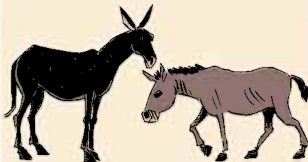
NA DRUHEJ STRANE, TENTO OSOL A TENTO KŇN MAJÚ VELA SPOLOČNÝCH  
ZNAKOV. V SKUTOČNOSTI MAJÚ SPOLOČNÉHO NEDÁVNEHO PREDKA – HIPPIDIONA.



ŽIVOČÍCHY PATRIA K TOMU ISTÉMU DRUHU, AK MAJÚ  
TENDENCIU PRÍRODZENE SA PÁRIŤ A PLODIŤ PLODNÉ  
POTOMSTVO. ALE NEZDÁ SA, ŽE BY SA KOBYLA A TENTO  
OSOL O SEBA PRILÍŠ ZAUJÍMALI...



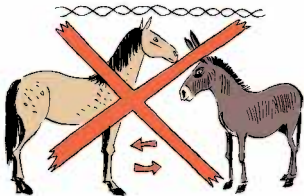
AK IM K TOMU DÁTE PODNET, SPÁRIA SA, ALE SPLODIA  
MULICE A MULY, KTORÉ BUDÚ NEPLODNÉ.



MUL: VÝSLEDOK  
PÁRENIA OSLA  
S KOBYLOU

MULICA: VÝSLEDOK  
PÁRENIA ŽREBCA  
S OSLICOU

TO ZNAMENÁ, ŽE MUTÁCIE V DNA OSLA NEMÔŽU  
PREJŤ NA KONE A NAOPAK. TIETO DVA ŽIVOČÍCHY  
SA TEDA POVAŽUJÚ ZA DVA ODLIŠNÉ DRUHY, KTORÉ  
KRÁČAJÚ PO SAMOSTATNÝCH EVOLUČNÝCH CESTÁCH.  
S PRÍBUDAJÚCIMI MUTÁCIAMI SA BUDÚ ODLIŠŤOVAŤ  
ČORAZ VIAC.



ACHI TO JE ZNOVU KIKI  
– ĎALŠÍ OMYL... ALE PRESNE  
TOTO POTREBUJEME!



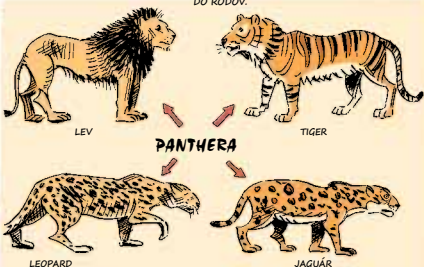
VIDÍTE, AKO ODLIŠNE  
VYZERAJÚ KIKI A TENTO  
BULDOG. NAPRIEK TOMU  
PATRIA K TOMU ISTÉMU  
DRUHU A ZDIELAJÚ  
ROVNAKÝ GÉNOVÝ FOND DNA.



S RADOSTŤOU SA BUDŤ PÁRIŤ A ICH ŠTENIATKA SA V DOSPELOSTI BUDŤ PÁRIŤ S INÝMI PSAMI A BUDŤ MAŤ VLASTNÉ ŠTENIATKA.

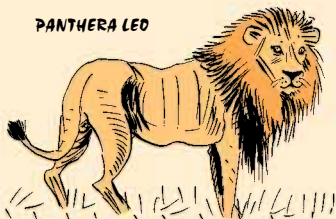


BLÍZKO PRÍBUZNÉ DRUHY, KTORÉ SA VYVINULI ZO SPOLOČNÉHO PREDKA, SA ZDRUŽUJÚ DO RODOV.

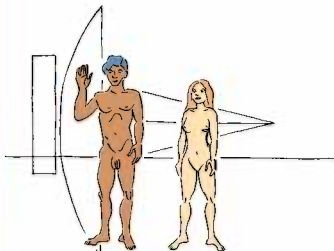


MY BIOLÓGOVIA OZNAČUJEME ORGANIZMY DVOJSLOVNÝM LATINSKÝM NÁZVOM, PRVÉ SLOVO OZNAČUJE ROD A DRUHÉ DRUH. NAPRIKĽAD LEVY SA NAZÝVAJÚ „PANTHERA LEO“, JE TO TEDA DRUH LEO Z RODU PANTHERA.

**PANTHERA LEO**



VŠETCI ĽUDIA V TEJTO POSLUCHÁRNI SÚ HOMO SAPIENS: SME Z RODU HOMO, ČO ZNAMENÁ „ĽOUBEK“, A Z DRUHU SAPIENS, ČO ZNAMENÁ „ROZUMNÝ“.



V DNEŠNOM SVETE MÔŽU ĽUDIA VYZERAŤ ÚPLNE ODLIŠNE. NIEKTORÍ MAJÚ TMAVŤ POKOŽKU, INÍ SVETLŤ. NIEKTORÍ MAJÚ ROVNÉ VLASY, INÍ KUČERAVÉ. NIEKTORÍ SÚ VEĽMI VYSOKÍ, INÍ NÍZKI.

VŠETKY ROZDIELY, KTORÉ SA DNES ZDAJÚ TAKÉ DŤLEŽITÉ – FRANCŤZ A NEMEC, KREŠŤAN A MOSLIM, ČERNOCH A BELOCH – SÚ VEĽMI NEDAVNÝM VÝMYSLOM A NEMAJÚ VEĽKÝ VPLYV NA VÝVOJ ĽOUBEKA.

